

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного кримінального
суду у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за січень 2021 року

ЗМІСТ

Розділ 1. Застосування норм кримінального права України 6

1.1. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів 6

1.1.1. Опір, втручання у діяльність та насильство щодо працівника правоохоронного органу, які розвивалися послідовно, не охоплювалися єдиним умислом, були спрямовані проти різних потерпілих та здійснювалися з тривалим проміжком у часі, повинні кваліфікуватися за сукупністю кримінальних правопорушень 6

1.2. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг 8

1.2.1. Кваліфікація дій службової особи (заступника міського голови) за ст. 368 КК виключається, якщо дії, за сприяння у вчиненні яких вона отримала неправомірну вигоду, належать до виключної компетенції колегіального органу (міської ради).
Якщо під час судового розгляду суд дійде висновку про недоведеність у діянні службової особи складу кримінального правопорушення, що інкримінувався їй органом досудового розслідування, а сторона обвинувачення не надасть доказів про наявність у діях цієї особи іншого, менш тяжкого складу кримінального правопорушення, то суд з власної ініціативи не повинен змінювати кваліфікацію дій особи 8

1.3. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти правосуддя 10

1.3.1. Суб'єктом ухилення від відбування покарання у виді громадських чи виправних робіт (ч. 2 ст. 389 КК у редакції Закону № 1492-III від 07.09.2016) може бути не лише особа, якій одне з указаних покарань призначено за вироком суду, а й особа, якій інші види покарань за рішенням суду було замінено на одне із цих покарань.
Висновок ВСУ щодо застосування норми права має обов'язковий характер лише в тому випадку, якщо відповідна норма на момент прийняття судових рішень діє у тій же редакції, що й на момент прийняття вказаного висновку. Якщо законом України про кримінальну відповідальність було істотно змінено зміст статті, яка підлягає застосуванню, то висновок ВСУ щодо застосування норми права не обов'язковим 10

Розділ 2. Застосування норм кримінального процесуального права України	12
2.1. Слідчі (розшукові) дії	12
2.1.1. Допит свідка слідчим суддею в судовому засіданні в порядку, визначеному ст. 225 КПК, за відсутності захисника підозрюваних, участь якого не була обов'язковою (ст. 52 КПК), однак у присутності потерпілого та підозрюваних, які мали процесуальну можливість ставити йому запитання, не є порушенням права на захист	12
2.2. Закриття кримінального провадження	13
2.2.1. Якщо суд дійде висновку про необхідність звільнення особи від кримінальної відповідальності з підстав, визначених у КК, то він повинен прийняти рішення про закриття кримінального провадження згідно з п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК, а не лише звільнити особу від кримінальної відповідальності	13
2.2.2. Якщо провадження, розпочате за заявою особи, якій було завдано шкоду, не належить до кримінальних проваджень приватного обвинувачення (ст. 477 КПК), а прокурор не відмовився підтримувати державне обвинувачення в суді, то у разі відмови заявника від процесуального статусу потерпілого у судів першої та апеляційної інстанцій відсутні підстави для закриття такого провадження	14
2.3. Судовий розгляд	15
2.3.1. Вирок місцевого суду, ухвалений у порядку ч. 3 ст. 349 КПК, може бути оскаржений до апеляційного суду, якщо у вимогах, викладених в апеляційній скарзі йдеться про неправильну кваліфікацію дій обвинуваченого та/або невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення й особі обвинуваченої через м'якість	15
2.3.2. Вихід суду з нарадчої кімнати і поновлення судового розгляду не суперечить загальним засадам кримінального провадження, оскільки оцінка доказів здійснюється саме в нарадчій кімнаті, а за наявності об'єктивних суперечностей, які впливають на вирішення питання щодо винуватості особи, усунути їх можливо лише в результаті відновлення судового розгляду	16

2.4. Особливі порядки провадження в суді першої інстанції. Спрошене провадження щодо кримінальних проступків	17
2.4.1. Якщо потерпілий у кримінальному провадженні щодо вчинення кримінального проступку подав заяву, в якій висловив згоду з обставинами, встановленими під час досудового розслідування, з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні без його виклику та без проведення судового розгляду, а також ознайомився з обмеженням права апеляційного оскарження, то відмова у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою потерпілого, не є порушенням його права на доступ до суду	17
2.5. Провадження у суді апеляційної інстанції	18
2.5.1. Суд апеляційної інстанції на стадії прийняття апеляційної скарги не може вирішувати питання щодо доцільності дослідження доказів, яких не досліджував суд першої інстанції	18
2.5.2. Якщо суд апеляційної інстанції вийшов за межі апеляційної скарги прокурора та замість призначеного судом першої інстанції більш суворого покарання (позбавлення волі), від відбування якого особу було звільнено з випробуванням (ст. 75 КК), призначив більш м'яке покарання (штраф), яке однак необхідно відбувати реально, то вирок апеляційного суду вважається таким, що погіршує становище засудженого	19
Розділ 3. Кримінальні провадження, передані на розгляд об'єднаної судової палати Касаційного кримінального суду	21
3.1. З метою забезпечення єдності судової практики щодо можливості апеляційного оскарження під час досудового розслідування ухвал слідчих суддів, за якими повернуто різні за змістом клопотання різних учасників кримінального провадження, у випадках коли норми КПК прямо не передбачають можливості ухвалення слідчими суддями таких рішень (застосування положень ст. 309 КПК), а також у зв'язку з необхідністю відступити від висновку, викладеного в раніше ухвалених рішеннях, кримінальне провадження передано на розгляд об'єднаної палати	21

Перелік скорочень

ВП	Велика Палата Верховного Суду
ВС	Верховний Суд
ВСУ	Верховний Суд України
ДТП	дорожньо-транспортна пригода
Закон	Закон України
ЄРДР	Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
КК	Кримінальний кодекс України
ККС	Касаційний кримінальний суд
Конвенція	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року
КП	комунальне підприємство
НМДГ	неоподатковуваний мінімум доходів громадян
ОП	об'єднана палата

Розділ 1. Застосування норм кримінального права України

1.1. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів

1.1.1. Опір, втручання у діяльність та насильство щодо працівника правоохоронного органу, які розвивалися послідовно, не охоплювалися єдиним умислом, були спрямовані проти різних потерпілих та здійснювалися з тривалим проміжком у часі, повинні кваліфікуватися за сукупністю кримінальних правопорушень

Обставини справи: 07.08.2017 приблизно о 20:21 працівники поліції ОСОБА_2 та ОСОБА_3, виконуючи свої професійні обов'язки, за повідомленням ОСОБА_6 про ДТП, прибули у місце, вказане у повідомленні, та побачили у кюветі автомобіль. Працівники поліції підійшли до осіб, які перебували за кермом та біля автомобіля, і пред'явили законну вимогу надати документи на автомобіль, на право керувати транспортним засобом та пояснити обставини ДТП. Обвинувачені ОСОБА_4, ОСОБА_5 та ОСОБА_1, які стояли поряд з автомобілем і перебували у стані алкогольного сп'яніння, ображаючи та висловлюючись на адресу працівників поліції нецензурною лайкою, відмовилися виконувати неодноразові законні вимоги працівників поліції, вчинили їм опір, що виразився в активній фізичній протидії (відпихання руками, шарпання за однострій та за руки) здійсненню працівниками поліції своїх службових обов'язків.

За цих же обставин приблизно о 20:25 ОСОБА_1, продовжуючи свої протиправні дії, умисно завдав удару руками по руках потерпілого ОСОБА_2, чим заподіяв останньому легкі тілесні ушкодження. При цьому ОСОБА_5 за вищевказаних обставин приблизно о 20:45 умисно завдав потерпілому ОСОБА_3 одного удару рукою, а згодом головою в обличчя, заподіявши останньому легкі тілесні ушкодження.

У подальшому ОСОБА_5 намагався силою вирватися від затримання, а ОСОБА_4 та ОСОБА_1, застосовуючи фізичну силу, намагалися звільнити від затримання ОСОБА_5 та перешкодити працівникам поліції застосувати заходи примусу.

Крім того, ОСОБА_5 приблизно о 20:50 на майданчику на ґрунті раптово виниклих особистих неприязних відносин умисно завдав одного удару ногою в ліве плече потерпілого ОСОБА_6, заподіявши останньому легкі тілесні ушкодження.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: за вироком місцевого суду ОСОБА_4 засуджено за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343 КК, ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343, ч. 2 ст. 345 КК, ОСОБА_5 за ч. 2 ст. 342, ч. 2 ст. 345, ч. 1 ст. 125 КК та на підставі ст. 75 КК засуджених звільнено від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком.

За вироком апеляційного суду в частині засудження та призначення покарання обвинуваченим ОСОБА_4 за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343 КК, ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343 КК та ОСОБА_5 за ч. 1 ст. 125, ч. 2 ст. 342 КК скасовано та звільнено останніх від кримінальної відповідальності за вказані злочини на підставі ст. 49 КК.

Крім того, вирок місцевого суду в частині призначеного ОСОБА_1 та ОСОБА_5 покарання за ч. 2 ст. 345 КК із застосуванням положень ст. 75 КК скасовано та ухвалено новий вирок, яким засуджено ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 345 КК до покарання у виді обмеження волі на строк 1 рік та ОСОБА_5 за ч. 2 ст. 345 КК до покарання у виді обмеження волі на строк 1 рік. У решті вирок місцевого суду залишено без зміни.

Позиція ККС: змінено вирок апеляційного суду щодо засуджених ОСОБА_4, ОСОБА_1 та ОСОБА_5. Кримінальне провадження щодо ОСОБА_4 за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343 КК, ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343 КК та ОСОБА_5 за ч. 1 ст. 125, ч. 2 ст. 342 КК закрито на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК. У решті вирок апеляційного суду залишено без зміни.

Обґрунтування позиції ККС: на думку колегії суддів, твердження захисника та потерпілих про безпідставність кваліфікації дій засудженого ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343 КК є необґрунтованими та безпідставними.

Так, у своїх касаційних скаргах захисник та потерпілі ОСОБА_2 і ОСОБА_3, посилалися на постанову ВС від 11.07.2019 (справа № 688/1521/17). Згідно з нею дії обвинуваченого було кваліфіковано лише за ч. 2 ст. 345 КК, оскільки констатовано, що опір, погроза насильством, насильство до представника правоохоронного органу були об'єднані єдиним умислом, вчинені безпосередньо після погрози вчинити такі дії стосовно одного й того ж потерпілого (потерпілих), а тому є випадком переростання менш небезпечного кримінального правопорушення в більш небезпечне та утворюють один злочин, передбачений ч. 2 ст. 342 КК.

З установлених судами попередніх інстанцій фактичних обставин убачається, що протиправні дії, вчинені ОСОБА_1, а саме опір та втручання в діяльність працівників поліції, ОСОБА_2 і ОСОБА_3, а також насильство стосовно ОСОБА_2, розвивалися послідовно, не охоплювалися єдиним умислом, спрямовані на різних потерпілих та здійснювалися з тривалим проміжком у часі. Тобто дії винного були вчинені з певним інтервалом та не мали кінцевої мети, спрямованої на заподіяння працівникові або працівникам правоохоронного органу тілесних ушкоджень, а тому характеризуються як реальна сукупність злочинів.

Тому посилання у касаційних скаргах на висновок ВС, зроблений у постанові від 11.07.2019 у провадженні № 51-8618км18 (справа № 688/1521/17), колегія суддів вважає безпідставними, оскільки кваліфікація дій засудженого лише за ст. 345 КК була здійснена з урахуванням фактичних обставин кримінального провадження.

За таких обставин колегія суддів погоджується з висновками судів попередніх інстанцій щодо кваліфікації дій засудженого ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343, ч. 2 ст. 345 КК.

Детальніше з текстом постанови ВС від 14.01.2021 у справі № 165/445/18 (провадження № 51-4371км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94237633>

1.2. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

1.2.1. Кваліфікація дій службової особи (заступника міського голови) за ст. 368 КК виключається, якщо дії, за сприяння у вчиненні яких вона отримала неправомірну вигоду, належать до виключної компетенції колегіального органу (міської ради)

Якщо під час судового розгляду суд дійде висновку про недоведеність у діянні службової особи складу кримінального правопорушення, що інкримінувався їй органом досудового розслідування, а сторона обвинувачення не надасть доказів про наявність у діях цієї особи іншого, менш тяжкого складу кримінального правопорушення, то суд з власної ініціативи не повинен змінювати кваліфікацію дій особи

Обставини справи: органами досудового розслідування ОСОБА_1 обвинувачено у тому, що він, працюючи на посаді заступника міського голови, одержав неправомірну вигоду для себе за вчинення в інтересах того, хто надає неправомірну вигоду, дій з використанням наданого йому службового становища, що поєднане з вимаганням неправомірної вигоди (ч. 3 ст. 368 КК). ОСОБА_1 обвинувачувався в тому, що вимагав та отримав за посередництва ОСОБА_2 неправомірну вигоду в сумі 150 000 грн від ОСОБА_3 за сприяння у перемозі останнього в торгах (аукціоні) з придбання нежитлової будівлі та споруд, що перебували на балансі відділу освіти міської ради.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: за вироком місцевого суду ОСОБА_1 визнано невинуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК, та виправдано за недоведеністю, що в його діянні є склад кримінального правопорушення. Апеляційний суд залишив указаний вирок без зміни.

Позиція ККС: судові рішення залишено без зміни.

Обґрунтування позиції ККС: місцевий суд обґрунтував висновок про невинуватість ОСОБА_1 у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК, тим, що в ОСОБА_1 відсутні службові повноваження щодо прийняття рішень про приватизацію майна комунальної власності, визначення способу його приватизації, його оціночної вартості, а також порядку проведення аукціону, визначення його учасників та переможців. Такі повноваження відповідно до законодавства України має міська рада,

а відповідне рішення приймається на сесії депутатами. Після ухвалення рішення міською радою про приватизацію певного об'єкта процедура підготовки документів для приватизації покладається на управління комунальної власності, яке укладає договір із ліцитатором. До службових повноважень ОСОБА_1 входило лише кураторство управлінням комунальної власності, яке діяло виключно на виконання рішень міської ради, не маючи самостійних владних повноважень для визначення об'єктів приватизації та способу здійснення такої приватизації.

З огляду на наведене суд першої інстанції дійшов правильного висновку про те, що до повноважень заступника міського голови ОСОБА_1 не входило визначення майна комунальної власності, яке підлягає приватизації, обрання способу здійснення приватизації, оцінки майна, а також організації, проведення аукціону та визначення його переможця, і він не міг вплинути на підставі свого службового становища на інших осіб щодо цих рішень, що у свою чергу виключає здійснення ОСОБА_1 будь-яких дій із використанням свого службового становища.

Більше того, як встановив місцевий суд, аукціон щодо приватизації вищевказаної нежитлової будівлі та споруд так і не був проведений через відсутність жодного його учасника.

Колегія суддів відхиляє доводи прокурора у касаційній скарзі про те, що місцевий суд, дійшовши висновку про недоведеність у діянні ОСОБА_1 складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК, з огляду на положення ч. 3 ст. 337 КПК, міг самостійно змінити кваліфікацію його дій на менш тяжкі кримінальні правопорушення (наприклад, на правопорушення, передбачені статтями 190, 364, статтями 15, 27, ст. 369 КК) та ухвалити обвинувальний вирок.

Відповідно до ч. 3 ст. 337 КПК суд з метою ухвалення справедливого судового рішення та захисту прав людини і її основоположних свобод має право вийти за межі висунутого обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, лише в частині зміни правової кваліфікації кримінального правопорушення, якщо це покращує становище особи, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження. Разом з тим ці положення не вказують на те, що у разі непідтвердження за результатом судового розгляду висунутого особі обвинувачення сторона обвинувачення може очікувати, що суд самостійно віднайде в діях цієї особи бодай якийсь інший склад злочину і ухвалить обвинувальний вирок, оскільки саме доведення перед судом винуватості особи у вчиненні злочину є прямим обов'язком сторони обвинувачення.

Детальніше з текстом постанови ВС від 13.01.2021 у справі № 243/1573/17 (провадження № 51-4962км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94194571>

1.3. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти правосуддя

1.3.1. Суб'єктом ухилення від відбування покарання у виді громадських чи виправних робіт (ч. 2 ст. 389 КК у редакції Закону № 1492-III від 07.09.2016) може бути не лише особа, якій одне з указаних покарань призначено за вироком суду, а й особа, якій інші види покарань за рішенням суду було замінено на одне із цих покарань.

Висновок ВСУ щодо застосування норми права має обов'язковий характер лише в тому випадку, якщо відповідна норма на момент прийняття судових рішень діє у тій же редакції, що й на момент прийняття вказаного висновку. Якщо законом України про кримінальну відповідальність було істотно змінено зміст статті, яка підлягає застосуванню, то висновок ВСУ щодо застосування норми права не обов'язковим

Обставини справи: ОСОБА_1 був засуджений місцевим судом за ч. 1 ст. 309 КК до покарання у виді штрафу в розмірі 850 грн. Ухвалою цього ж суду призначений за вироком суду штраф ОСОБА_1 замінено на покарання у виді 50 годин громадських робіт. Відповідно до вказаної ухвали ОСОБА_1 було поставлено на облік у центрі пробації. Засуджений був попереджений про наслідки ухилення від відбування покарання у виді громадських робіт. Наказом генерального директора КП ОСОБА_1 визначено вид робіт, складено графік виходу на громадські роботи. Засуджений до відбування покарання приступив своєчасно, однак згодом тричі не з'являвся до КП. Унаслідок цього ОСОБА_1 було винесено два застереження у виді письмового попередження про те, що у разі продовження порушення порядку та умов відбування покарання він може бути притягнутий до кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 389 КК. Крім того, ОСОБА_1 12.11.2019 року вчинив крадіжку з магазину.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: за вироком місцевого суду від 03.02.2020 ОСОБА_1 визнано винуватим у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 185, ч. 2 ст. 389 КК. За ухвалою апеляційного суду від 24.06.2020 зазначений вирок місцевого суду відносно ОСОБА_1 змінено. Кримінальне провадження відносно ОСОБА_1 на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК закрито у зв'язку з відсутністю у його діях складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 389 КК.

Позиція ККС: ухвалу апеляційного суду скасовано і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: у постанові ВСУ від 12.04.2012 (провадження № 5-1к12), на яку посилається прокурор у касаційній скарзі, було зроблено висновок, що за змістом ч. 2 ст. 389 КК суб'єктом цього злочину може бути лише особа, засуджена до громадських чи виправних робіт, тобто така, якій одне з цих покарань було призначено вироком суду, а не та, яка відбуває це покарання на підставі інших судових рішень. Однак цей висновок стосувався

попередньої редакції ч. 2 ст. 389 КК, яка передбачала кримінальну відповідальність за «ухилення від відбування громадських чи виправних робіт особою, засудженою до цього покарання». Проте Законом № 1492-III від 07.09.2016 ч. 2 ст. 389 КК була викладена в новій редакції, відповідно до якої змінилося формулювання суб'єкта вказаного злочину, яким визнана не особа, засуджена до покарання у виді громадських чи виправних робіт, а засуджений до одного з указаних видів покарань. Таким чином, законодавець поширив дію ч. 2 ст. 389 КК як на осіб, яким покарання у виді громадських чи виправних робіт було призначено вироком суду, так і на осіб, яким таке покарання було призначено ухвалою суду в результаті заміни на відповідній правовій підставі раніше призначеного вироком суду покарання.

Висновок про застосування норми права, викладений у постанові ВСУ від 12.04.2012 (провадження №5-1к12), не є обов'язковим під час застосування норми права, передбаченої ч. 2 ст. 389 КК, після її зміни законодавцем. Оскільки сам термін «висновок щодо застосування норми права» указує на те, що такий висновок має похідний характер від норми права і не може зберігати обов'язковий характер після внесення змін та/чи доповнень до відповідної норми права, які істотно змінюють її зміст, або після її скасування. Протилежний підхід по суті надавав би висновку ВСУ щодо застосування норми права більшої юридичної сили, ніж сама правова норма, якої він стосується, і означав би, що суди повинні ігнорувати внесені законодавцем зміни аж до моменту ухвалення ВП нового рішення про відступ від попереднього висновку ВСУ.

З наведених вище підстав, з урахуванням того, що ч. 2 ст. 389 КК була викладена в новій редакції, яка передбачає кримінальну відповідальність не тільки для осіб, що ухиляються від покарання, призначеного їм вироком суду, але й для осіб, які ухиляються від покарання призначеного у порядку зміни згідно з актом про помилування, відповідно до статей 57, 82, 83 КК, у разі невиконання таких покарань висновок суду апеляційної інстанції про відсутність у діях ОСОБА_1 складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 389 КК, є неправильним застосуванням закону України про кримінальну відповідальність і суперечить висновкам ВС, сформульованим постановою від 04.04.2019 (справа № 346/5142/17) та від 29.05.2019 (справа № 51-9221км18).

Детальніше з текстом постанови ВС від 20.01.2021 у справі № 233/8772/19 (провадження № 51-4712км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94328674>

Розділ 2. Застосування норм кримінального процесуального права України

2.1. Слідчі (розшукові) дії

2.1.1. Допит свідка слідчим суддею в судовому засіданні в порядку, визначеному ст. 225 КПК, за відсутності захисника підозрюваних, участь якого не була обов'язковою (ст. 52 КПК), однак у присутності потерпілого та підозрюваних, які мали процесуальну можливість ставити йому запитання, не є порушенням права на захист

Обставини справи: за вироком місцевого суду ОСОБА_1, ОСОБА_2 та ОСОБА_3 засуджено за ч. 2 ст. 187 КК. За вироком апеляційного суду вирок місцевого суду змінено стосовно ОСОБА_3 в частині призначення покарання. В іншій частині вирок залишений без зміни.

Позиція ККС: судові рішення залишено без зміни.

У касаційних скаргах порушувалося питання про те, що показання свідка, який був допитаний у порядку, передбаченому ст. 225 КПК, за відсутності захисника підозрюваних, порушують право останніх на захист.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів не погодилася з твердженнями у касаційних скаргах про те, що відсутність захисника під час допиту свідка в порядку ст. 225 КПК порушила право на захист засуджених.

Згідно з матеріалами кримінального провадження свідок ОСОБА_5 був допитаний слідчим суддею в порядку ст. 225 КПК. Аудіозапис допиту свідка ОСОБА_5 свідчить про те, що його допит відбувався в присутності підозрюваних ОСОБА_1, ОСОБА_2 та ОСОБА_3, а також потерпілого ОСОБА_4, які мали змогу ставити питання свідку ОСОБА_5. При цьому захисник підозрюваних був відсутній на цьому допиті, однак підозрювані у своїх заявах зазначили про можливість допиту свідка ОСОБА_10 без участі їх захисника.

Відповідно до ст. 52 КПК у вказаному випадку обов'язкова участь захисника не передбачена, а будь-яких об'єктивних даних про те, що після роз'яснення права на захист підозрювані мали бажання залучити захисників або мали в цьому будь-які перешкоди, матеріали кримінального провадження не містять.

Детальніше з текстом постанови ВС від 13.01.2021 у справі № 539/379/18 (провадження № 51-5028км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94194499>

2.2. Закриття кримінального провадження

2.2.1. Якщо суд дійде висновку про необхідність звільнення особи від кримінальної відповідальності з підстав, визначених у КК, то він повинен прийняти рішення про закриття кримінального провадження згідно з п.1 ч.2 ст.284 КПК, а не лише звільнити особу від кримінальної відповідальності

Обставини справи: за вироком місцевого суду ОСОБА_4 засуджено за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343 КК, ОСОБА_1 – за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343, ч. 2 ст. 345 КК, ОСОБА_5 – за ч. 2 ст. 342, ч. 2 ст. 345, ч. 1 ст. 125 КК та на підставі ст. 75 КК засуджених звільнено від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком.

За вироком апеляційного суду в частині засудження та призначення покарання обвинуваченим ОСОБА_4 за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343 КК, ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343 КК та ОСОБА_5 за ч. 1 ст. 125, ч. 2 ст. 342 КК скасовано та звільнено останніх від кримінальної відповідальності за вказані злочини на підставі ст. 49 КК.

Крім того, вирок місцевого суду в частині призначеного ОСОБА_1 та ОСОБА_5 покарання за ч. 2 ст. 345 КК із застосуванням положень ст. 75 КК скасовано та ухвалено новий вирок, яким засуджено ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 345 КК до покарання у виді обмеження волі на строк 1 рік та ОСОБА_5 за ч. 2 ст. 345 КК до покарання у виді обмеження волі на строк 1 рік. У решті вирок місцевого суду залишено без зміни.

Позиція ККС: змінено вирок апеляційного суду щодо засуджених ОСОБА_4, ОСОБА_1 та ОСОБА_5. Кримінальне провадження щодо ОСОБА_4 за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343 КК, ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343 КК та ОСОБА_5 за ч. 1 ст. 125, ч. 2 ст. 342 КК закрито на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК. У решті вирок апеляційного суду залишено без зміни.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів погоджується з вимогами у касаційній скарзі прокурора щодо необхідності закриття кримінального провадження в частині звільнення від кримінальної відповідальності ОСОБА_4 (за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343 КК), ОСОБА_5 (за ч. 1 ст. 125, ч. 2 ст. 342 КК) та ОСОБА_1 (за ч. 2 ст. 342, ч. 1 ст. 343 КК) на підставі положень ст. 49 КК, ураховуючи положення п. 1 ч. 2 ст. 284, ч. 3 ст. 288 КПК. Як убачається з вироку суду апеляційної інстанції, застосовуючи до ОСОБА_4, ОСОБА_5 та ОСОБА_1 положення ст. 49 КК та звільняючи їх від кримінальної відповідальності, суд відповідно до положень вказаних норм КПК кримінальне провадження не закрити, чим допустив істотні порушення вимог процесуального закону.

Детальніше з текстом постанови ВС від 14.01.2021 у справі № 165/445/18 (провадження № 51-4371км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94237633>

2.2.2. Якщо провадження, розпочате за заявою особи, якій було завдано шкоду, не належить до кримінальних проваджень приватного обвинувачення (ст. 477 КПК), а прокурор не відмовився підтримувати державне обвинувачення в суді, то у разі відмови заявника від процесуального статусу потерпілого у судів першої та апеляційної інстанцій відсутні підстави для закриття такого провадження

Обставини справи: за вироком місцевого суду ОСОБА_1 засуджено за ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 115 КК. Ухвалою апеляційного суду вирок районного суду змінено та перекваліфіковано дії ОСОБА_1 з ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 115 КК на ч. 1 ст. 121 КК.

Особа, якій було спричинено у результаті вчинення кримінального правопорушення тілесні ушкодження, на досудовому розслідуванні відмовився бути потерпілим, про що було винесено постанову слідчого.

Позиція ККС: ухвалу апеляційного суду залишено без зміни.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів не погодилася з твердженнями засудженого у касаційній скарзі щодо необхідності закриття кримінального провадження стосовно нього через відсутність у справі потерпілого.

Як було встановлено місцевим судом, ОСОБА_2 звернувся до відділу поліції із заявою, у якій просив притягнути до кримінальної відповідальності чоловіка на ім'я ОСОБА_1, котрий завдав йому удару ножом у шию. Вказані відомості внесено до ЄРДР та розпочато досудове розслідування. У подальшому ОСОБА_2, скориставшись своїм правом, передбаченим ст. 55 КПК, відмовився бути потерпілим та не заперечував про залучення його до зазначеного кримінального провадження як свідка, про що написав відповідну заяву. На підставі заяви слідчим винесено постанову про відмову у визнанні ОСОБА_2 потерпілим у кримінальному провадженні.

Оскільки кримінальне провадження, розпочате за заявою ОСОБА_2, не належить до кримінальних проваджень приватного обвинувачення, визначених ст. 477 КПК, а прокурор не відмовився підтримувати державне обвинувачення в суді, то у судів першої та апеляційної інстанцій були відсутні підстави для закриття такого кримінального провадження через відсутність потерпілого.

Детальніше з текстом постанови ВС від 28.01.2021 у справі № 643/6761/19 (провадження № 51-3221км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94553265>

2.3. Судовий розгляд

2.3.1. Вирок місцевого суду, ухвалений у порядку ч. 3 ст. 349 КПК, може бути оскаржений до апеляційного суду, якщо у вимогах, викладених в апеляційній скарзі, йдеться про неправильну кваліфікацію дій обвинуваченого та/або невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення й особі обвинуваченої через м'якість

Обставини справи: за вироком місцевого суду ОСОБА_1 засуджено за ч. 3 ст. 185 КК із застосуванням ст. 69 КК до покарання у вигляді штрафу в розмірі 50 НМДГ. За ухвалою апеляційного суду відмовлено прокурору у відкритті апеляційного провадження з підстав, передбачених ч. 4 ст. 399 КПК.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: суддя апеляційного суду, пославшись на те, що прокурором оскаржено вирок місцевого суду щодо ОСОБА_1 виключно з підстав, відповідно до яких це судові рішення не може бути оскаржено (ч. 4 ст. 399 КПК), відмовив у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою прокурора (ч. 2 ст. 394 КПК).

При цьому поза увагою апеляційного суду залишилося те, що в апеляційній скарзі прокурор наводив доводи щодо неправильного застосування закону України про кримінальну відповідальність, а саме вважав за необхідне виключити кваліфікуючу ознаку крадіжки – вчинення злочину з проникненням у житло – та перекваліфікувати дії ОСОБА_1 з ч. 3 ст. 185 КК на ч. 1 ст. 185 КК. Крім того, апеляційний суд не звернув уваги на те, що прокурор оскаржив вирок суду першої інстанції на підставах невідповідності призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченої через м'якість. При цьому ч. 2 ст. 394 КПК не містить заборони на оскарження вироку на цій підставі.

Ураховуючи рішення ЄСПЛ у справі «Ростовцев проти України», а також постанову ВП від 27.02.2018 (справа № 756/5578/15-к, провадження № 13-Ззв018), ч. 2 ст. 394 КПК, колегія суддів вважає, що право на оскарження рішення суду на підставі неправильної кваліфікації дій КПК не обмежується. Тобто цей Кодекс не містить обмежень щодо оскарження в апеляційному порядку кримінально-правової кваліфікації дій, зокрема й у тих кримінальних провадженнях, у яких під час судового розгляду суд першої інстанції застосував ч. 3 ст. 349 КПК і визнав недоцільним дослідження доказів щодо тих обставин, які ніким не оспорювалися.

За таких обставин колегія суддів вважає, що вирок місцевого суду, ухвалений в порядку ч. 3 ст. 349 КПК, може бути оскаржений в апеляційному порядку у зв'язку з неправильною кваліфікацією дій обвинуваченої особи, а тому рішення суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті апеляційного провадження на підставах, передбачених ч. 4 ст. 399 КПК, є необґрунтованим.

Детальніше з текстом постанови ВС від 21.01.2021 у справі № 165/2663/19 (провадження № 51-2328км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94394555>

2.3.2. Вихід суду з нарадчої кімнати і поновлення судового розгляду не суперечить загальним засадам кримінального провадження, оскільки оцінка доказів здійснюється саме в нарадчій кімнаті, а за наявності об'єктивних суперечностей, які впливають на вирішення питання щодо винуватості особи, усунути їх можливо лише в результаті відновлення судового розгляду

Обставини справи: за вироком місцевого суду, який було залишено без зміни ухвалою апеляційного суду, ОСОБА_1 засуджено за ч. 1 ст. 115 КК.

Позиція ККС: ухвалу апеляційного суду залишено без зміни.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів не погодилася з твердженнями засудженого щодо безпідставного та необґрунтованого продовження місцевим судом судового розгляду після виходу з нарадчої кімнати та порушення його права на захист.

Як убачається з матеріалів кримінального провадження, засуджений на стадії останнього слова в суді першої інстанції, з-поміж іншого, вказав на невизначеність часу настання смерті потерпілої.

Колегія суддів місцевого суду 03.05.2018 видалилася до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення, однак у ході оцінки доказів у суду виникла необхідність відновити судовий розгляд з метою встановлення часу настання смерті потерпілої, що є обов'язковою обставиною, яка підлягає доказуванню. 04.05.2018 поновлено судовий розгляд та задоволено клопотання прокурора щодо призначення комісійної комплексної судово-медичної експертизи з метою уточнення вищевказаних обставин.

Колегія суддів вважає, що вихід із нарадчої кімнати і поновлення судового розгляду не суперечать загальним засадам кримінального провадження, оскільки оцінка доказів здійснюється саме в нарадчій кімнаті, а за наявності об'єктивних суперечностей, які впливають на вирішення питання щодо винуватості особи, усунути їх можливо лише в результаті відновлення судового розгляду. Наведене, в тому числі, сприяє реалізації загальних засад і прийняття рішення поза розумним сумнівом.

Отже, місцевий суд, вийшовши з нарадчої кімнати, поновив судовий розгляд виключно з метою уточнення часу настання смерті потерпілої ОСОБА_2.

Детальніше з текстом постанови ВС від 28.01.2021 у справі № 182/523/16-к (провадження № 51-1103км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94553286>

2.4. Особливі порядки провадження в суді першої інстанції. Спрощене провадження щодо кримінальних проступків

2.4.1. Якщо потерпілий у кримінальному провадженні щодо вчинення кримінального проступку подав заяву, в якій висловив згоду з обставинами, встановленими під час досудового розслідування, з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні без його виклику та без проведення судового розгляду, а також ознайомився з обмеженням права апеляційного оскарження, то відмова у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою потерпілого, не є порушенням його права на доступ до суду

Обставини справи: за вироком місцевого суду, ухваленим за результатами спрощеного провадження в порядку, передбаченому статтями 381 та 382 КПК, ОСОБА_2 визнано винуватим і засуджено за ч. 1 ст. 125 КК.

Апеляційний суд відповідно до ч. 4 ст. 399 КПК відмовив потерпілому ОСОБА_1 у відкритті апеляційного провадження на підставі ч. 1 ст. 394 КПК. Суд послався на те, що вирок суду першої інстанції був ухвалений у порядку, передбаченому статтями 381 та 382 КПК, за результатами розгляду клопотання прокурора про розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні. При цьому зазначив, що з апеляційної скарги ОСОБА_1 вбачається, що ним оскаржується вирок з підстав розгляду провадження за відсутності учасників судового провадження, що не ґрунтується на вимогах ч. 2 ст. 302 КПК, зміст якої було роз'яснено ОСОБА_2 та потерпілому ОСОБА_1, що підтверджується наявними в матеріалах справи заявами обвинуваченого і потерпілого про розгляд обвинувального акта в суді у спрощеному провадженні за їх відсутності.

Позиція ККС: судові рішення залишено без зміни.

Обґрунтування позиції ККС: за матеріалами провадження встановлено, що ухвалою судді місцевого суду в підготовчому судовому засіданні було постановлено здійснювати розгляд кримінального провадження без виклику учасників провадження, оскільки потерпілий подав заяву, в якій зазначив, що згодний зі встановленими під час досудового розслідування обставинами, ознайомлений з обмеженням права апеляційного оскарження згідно з ч. 2 ст. 302 КПК, та згодний з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні без його виклику та без проведення судового розгляду. Тобто суд відповідно до вимог ч. 3 ст. 382 КПК не визнав за необхідне викликати учасників кримінального провадження, оскільки це є правом, а не обов'язком суду.

За таких обставин наявність визначених у законі вимог щодо звернення до суду вищого рівня в разі незгоди із судовим рішенням не є тотожним обмеженню в доступі до правосуддя, а отже, не означає обмеження у праві на справедливий судовий розгляд.

Детальніше з текстом постанови ВС від 21.01.2021 у справі № 568/833/20 (провадження № 51-5397км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94297270>

2.5. Провадження у суді апеляційної інстанції

2.5.1. Суд апеляційної інстанції на стадії прийняття апеляційної скарги не може вирішувати питання щодо доцільності дослідження доказів, яких не досліджував суд першої інстанції

Обставини справи: за вироком місцевого суду ОСОБА_1 визнано невинуватим і виправдано за недоведеністю вчинення ним кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 259 КК.

Апеляційний суд своєю ухвалою залишив без руху апеляційну скаргу прокурора через її невідповідність вимогам ст. 396 КПК та встановив строк для усунення недоліків.

На виконання вимог рішення апеляційного суду прокурор вніс зміни до своєї апеляційної скарги.

За ухвалою апеляційного суду апеляційну скаргу прокурора на вирок місцевого суду повернуто особі, яка її подала, у зв'язку з неусуненням недоліків апеляційної скарги.

Позиція ККС: ухвалу апеляційного суду скасовано і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: згідно з вимогами ч. 1 ст. 399 КПК суддя-доповідач, встановивши, що апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції подано без додержання вимог, передбачених ст. 396 цього Кодексу, постановляє ухвалу про залишення апеляційної скарги без руху, в якій зазначаються недоліки скарги і встановлюється достатній строк для їх усунення.

На стадії прийняття апеляційної скарги та відкриття апеляційного провадження суд апеляційної інстанції не вправі вирішувати питання, які вирішуються на стадії апеляційного розгляду, порядок і межі якого визначено статтями 404–405 КПК.

У цьому кримінальному провадженні на стадії прийняття апеляційної скарги суд апеляційної інстанції вирішив питання щодо недоцільності дослідження доказів, які не досліджувалися судом першої інстанції та про перегляд яких прокурор просив апеляційний суд. Підставою для відмови у дослідженні вказаних доказів апеляційний суд назвав те, що прокурор не довів того факту, що про дослідження таких доказів учасники судового провадження заявляли клопотання під час розгляду в суді першої інстанції.

Проте ці питання не є предметом розгляду на стадії відкриття апеляційного провадження.

За змістом ст. 394 КПК апеляційна скарга має містити вимоги особи, яка подає апеляційну скаргу, та їх обґрунтування із зазначенням того, у чому полягає незаконність чи необґрунтованість судового рішення. Що стосується клопотання про дослідження доказів, яке може зазначатися в апеляційній скарзі, то п. 5 ч. 2

ст. 396 КПК не містить положення про те, що особа, яка подає апеляційну скаргу, має окремо обґрунтувати таке клопотання.

Детальніше з текстом постанови ВС від 21.01.2021 у справі № 755/3080/19 (провадження № 51-3068км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94394537>

2.5.2. Якщо суд апеляційної інстанції вийшов за межі апеляційної скарги прокурора та замість призначеного судом першої інстанції більш суворого покарання (позбавлення волі), від відбування якого особу було звільнено з випробуванням (ст. 75 КК), призначив більш м'яке покарання (штраф), яке однак необхідно відбувати реально, то вирок апеляційного суду вважається таким, що погіршує становище засудженого

Обставини справи: за вироком місцевого суду ОСОБА_1 засуджено за ч. 1 ст. 185 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк 1 рік, за ч. 1 ст. 357 КК – до покарання у виді обмеження волі на строк 1 рік. На підставі ч. 1 ст. 70, ст. 72 КК призначено їй покарання шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим у виді позбавлення волі на строк 1 рік. Відповідно до ст. 75 КК ОСОБА_1 звільнено від відбуття призначеного покарання з випробуванням та іспитовим строком тривалістю 2 роки.

За вироком апеляційного суду ОСОБА_1 призначено покарання за ч. 1 ст. 185 КК у виді штрафу в розмірі 1000 НМДГ, що становить 17 000 грн, за ч. 1 ст. 357 КК – у виді штрафу в розмірі 50 НМДГ, що становить 850 грн. На підставі ч. 1 ст. 70 КК за сукупністю кримінальних правопорушень шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим призначено остаточне покарання у виді штрафу в розмірі 1000 НМДГ, що становить 17 000 грн.

Позиція ККС: змінено вирок апеляційного суду та на підставі ч. 1 ст. 74 КК звільнено ОСОБА_1 від покарання, передбаченого ч. 1 ст. 185 та ч. 1 ст. 357 КК. З вироку апеляційного суду виключено посилання на призначення покарання на підставі ч. 1 ст. 70 КК.

Обґрунтування позиції ККС: ухвалюючи свій вирок, суд апеляційної інстанції вийшов за межі апеляційної скарги прокурора, оскільки у ній прокурор просив призначити покарання у виді штрафу лише за злочин, передбачений ч. 1 ст. 357 КК. Крім того, в апеляційній скарзі він пропонував на підставі ч. 1 ст. 70 КК призначити покарання шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим у виді позбавлення волі на строк 1 рік і звільнити ОСОБА_1 від відбування призначеного покарання з випробуванням та іспитовим строком тривалістю 1 рік на підставі ст. 75 КК.

Отже, апеляційний суд не врахував вимоги ст. 421 КПК і вийшов за межі апеляційної скарги прокурора та замість призначеного судом першої інстанції покарання у виді позбавлення волі, від відбування якого засуджену було звільнено з випробуванням, призначив покарання у виді штрафу за кожен злочин. Штраф хоч і є менш суворим видом покарання, але засуджена не може бути

звільнена від відбування такого покарання на підставі ст. 75 КК, і цей захід примусу слід відбувати реально. Отже, становище засудженої було погіршено.

Таким чином, ураховуючи позицію прокурора, викладену в його апеляційній скарзі, виключення згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018 із санкції ч. 1 ст. 185 КК покарання у виді позбавлення волі, а також неможливість призначення ОСОБА_1 за ч. 1 ст. 185 КК покарання у виді обмеження волі згідно ч. 3 ст. 61 КК; у виді виправних робіт, оскільки вона не працює; громадських робіт, арешту і штрафу, оскільки їх реальне відбування погіршить її становище, а також те, що покарання у виді штрафу, призначене за ч. 1 ст. 357 КК, було поглинено відповідно до ч. 1 ст. 70 КК і не підлягало реальному відбуванню, з урахуванням вимог ст. 421 КПК в апеляційного суду були відсутні процесуальні можливості призначити ОСОБА_1 будь-яке з покарань, передбачених ч. 1 ст. 185 та ч. 1 ст. 357 КК.

Детальніше з текстом постанови ВС від 13.01.2021 у справі №178/279/20 (провадження № 51-5670км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94194494>

Розділ 3. Кримінальні провадження, передані на розгляд об'єднаної палати Касаційного кримінального суду

3.1. З метою забезпечення єдності судової практики щодо можливості апеляційного оскарження під час досудового розслідування ухвал слідчих суддів, за якими повернуто різні за змістом клопотання різних учасників кримінального провадження, у випадках коли норми КПК прямо не передбачають можливості ухвалення слідчими суддями таких рішень (застосування положень ст. 309 КПК), а також у зв'язку з необхідністю відступити від висновку, викладеного в раніше ухвалених рішеннях, кримінальне провадження передано на розгляд об'єднаної палати

Обставини справи: за ухвалою слідчого судді повернуто клопотання старшого слідчого про арешт майна. Слідчий суддя, обґрунтовуючи своє рішення, вказав, що клопотання про арешт майна подано з порушенням правил територіальної підсудності, а тому воно підлягає поверненню у зв'язку з неможливістю розгляду місцевим судом.

За ухвалою судді апеляційного суду на підставі ч. 4 ст. 399 КПК відмовлено у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою прокурора з мотивів того, що оскаржувана ухвала слідчого судді не входить до переліку ухвал слідчих суддів, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку під час досудового розслідування.

Позиція ККС: матеріали провадження передано на розгляд ОП.

Обґрунтування позиції ККС: перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування в апеляційному порядку, викладено в частинах 1 та 2 ст. 309 КПК.

Колегія суддів вважає, що суддя апеляційного суду, встановивши, що апеляційну скаргу було подано на судові рішення, яке відповідно до вимог КПК не підлягає апеляційному оскарженню, згідно з положеннями ч. 4 ст. 399 цього Кодексу, обґрунтовано відмовив у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою прокурора.

Така позиція колегії суддів узгоджується з позицією колегії суддів Першої, Другої і Третьої судових палат ККС, висловленою, зокрема в ухвалях: від 14.05.2018 (справа № 266/1568/18, провадження № 51-5957ск18); від 09.11.2018 (справа № 294/1317/18, провадження № 51-9693ск18); від 28.01.2019 (провадження № 51-324ск19); від 22.03.2019 (справа № 371/1616/18, провадження № 51-949ск19); від 29.07.2019 (справа № 757/19209/19-к, провадження № 51-3690ск19); від 23.07.2020 (справа № 641/616/20, провадження № 51-3405ск20), де суд касаційної інстанції відмовив у відкритті касаційного провадження на ухвали апеляційного суду про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційними скаргами на ухвали слідчих суддів про повернення клопотання про скасування арешту майна та про повернення клопотання про тимчасовий доступ до речей.

Аналогічну позицію висловила колегія суддів Третьої судової палати ККС у постанові від 25.09.2019 (справа № 359/4458/19, провадження 51-3665км19).

Проте в практиці ККС існує інша правова позиція щодо застосування ч. 4 ст. 399 КПК при перегляді в касаційному порядку ухвал суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті провадження за апеляційними скаргами на ухвали слідчого судді, за якими повернуто клопотання учасників кримінального провадження.

Зокрема, колегії суддів як Другої, так і Третьої судових палат ККС постановами від 11.06.2020 (справа № 740/1273/20, провадження № 51-1978км20), від 24.06.2020 (справа № 521/15791/19, провадження № 51-178км20), від 11.11.2020 (справа № 757/22075/20-к, провадження № 51-3515км20) скасували ухвали апеляційних судів про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційними скаргами на ухвали слідчих суддів: про повернення клопотання слідчого про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою; про повернення клопотання адвоката про скасування арешту майна; про повернення клопотання захисника про зміну підозрюваному запобіжного заходу, відповідно, і призначили новий розгляд у судах апеляційної інстанції.

У вказаних рішеннях колегії суддів касаційного суду вказали, що апеляційний суд, постановляючи ухвалу про відмову у відкритті апеляційного провадження, залишив поза увагою, що слідчий суддя ухвалив рішення, яке прямо не передбачено нормами КПК, а тому такі ухвали підлягають апеляційному оскарженню.

ВС відзначає, що, не зважаючи на те, що в наведених вище для порівняння рішеннях, апеляційні суди відмовили у відкритті апеляційного провадження за апеляційними скаргами на ухвали слідчих суддів, за якими повернуто різні за змістом клопотання та різних учасників кримінального провадження, тим не менш, у всіх цих випадках норми КПК прямо не передбачають можливості ухвалення слідчими суддями таких рішень, а тому колегія суддів вважає, що наведені приклади стосуються подібних правовідносин.

У зв'язку з цим колегія суддів Третьої судової палати ККС ВС вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в постановках ВС у складі колегії суддів Другої і Третьої судових палат ККС від 11.06.2020 (справа № 740/1273/20, провадження № 51-1978км20), від 24.06.2020 (справа № 521/15791/19, провадження № 51-178км20), від 11.11.2020 (справа № 757/22075/20-к, провадження № 51-3515км20).

Детальніше з текстом ухвали ВС від 27.01.2021 у справі № 646/3986/19 (провадження № 51-3335км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94591880>

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень 2021 року / у поряд. заступник голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, канд. юрид. наук В. В. Щепоткіна, правове управління (ІІІ) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2020. 22 с.

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. У кожному з рішень викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua